

RESANOVAČKE PEĆINE U PROŠLOSTI I NAŠEM VREMENU

Miroslav GRČIĆ, *Bos. Grahovo*

Resanovačke pećine, u okviru mnogobrojnih speleoloških objekata na području Grahovskog polja, a posebno na njegovom severozapadnom i jugoistočnom obodu u okviru starih ponorskih zona su jedna od neprikosovnih vrednosti i potencijala ovog područja. Najbogatije su i jednim delom detaljno istražene upravo Resanovačke pećine koje se nalaze na padinama Stražbenice. Istraženo je pet ponorskih pećina, čija se dužina kreće od 55 do 1002. metra i dvije jame.

Pećine se nalaze na različitoj relativnoj visini u odnosu na ravan Resanovačkog polja. Najviša je Skakića pećina (157 m relativne visine), zatim slede Lednica (+ 121), Čađava (+ 75 m), Vodena pećina (u ravni polja) i Ponor Struge (niži od ravnih polja).

Jame su takođe na različitoj visini u odnosu na ravan polja.

Resanovačke pećine se nalaze desno od puta Resanovci — Lička Kaldrma, na rastojanju od 500 do 1.000 m, od kojih je Ledenica povezana putnom mrežom u dužini od 4 km. sa glavnim magistralnim putem Drvar — Bosansko Grahovo.

Međutim, ostavimo sada osnovne podatke o Resanovačkim pećinama i

vratimo se njihovoj prošlosti, odnosno njihovoj legendi. A ta prošlost je vezana za samo jednu u kompleksu Resanovačkih pećina — Čađava odnosno Gigića pećinu.

Čađava pećina je najpoznatija i najbolje proučena od Resanovačkih pećina. Na to je sigurno uticala pristupačnost, a još više njen iz daljine vidljiv ulaz.

Na Čađavu pećinu odnosi se dio jednog pisma A. Dž. Evansa (1878), iz kojeg se vidi da se stanovništvo snabdeva vodom iz pećine i da su za pećinu vezana njegova verovanja i sujeverje, na pr. legenda o Resanovačkoj vili.

Evans je zabeležio:

»Put nas vodi zabačenom klancu gde leži nekoliko kolibica sela Resanovca. One su pošteđene besa turskog rušitelja kada je popalio ostatak ovog usamljenog zaseoka. Žeđ nas je zadržala ovde. Svežu i hladnu vodu doneli su nam iz jedne pećine u kamenitoj strani. Kazali su nam da je voda iz »Vilina korita«. Pošto Vila nije ništa drugo šem nimfa slovenskog nezna-boštva, moja se radoznalost, prirodno, povećala i uz malo diplomacije pokušao sam i uspeo da od jednog ovdaš-

njeg seljaka dobijem detaljan opis izgleda i drugih svojstava ove nimfe, čuvarice pećine...

»Vila nastanjena u Resanovcima duge je svetle kose, plavih očiju i zaogrnuta lakom belom košuljom. Moj se pripovedač nije mogao zakleti da joj je nekad video neki njegov poznanik, ali tvrdi da je poznato da su mnogi videli otiske njenih stopala, koji su sasvim slični guskinoj. Nekad ju je ipak neki seljak Vukotić stvarno uhvatio i venčao se sa njom. Sa svojim smrtnim mužem Vila je rodila dvoje dece: dečaka i devojčicu. Nikad majka nije prihvatila muško čedo, a sva nova odela davala je devojčici. Tako su deca rasla i sasvim su čudna i samovoljna bila. Bila su nemirnih živih očiju. Nosila su crvene kape koje je majka držala pod ključem u kutiji. Deca su bila uvek sumorna i nikad nisu učestvovala u igri u kolu. Jedne noći bila su neobično neraspoložena i neprestalno su plakala i molili majku da im da male crvene kape. Majka je najposle rekla: »Dobro! Dobićete kape!«. Otvorila je kutiju i dala kape dečurliji govoreći: »Skoči nogo — hoćeš mnogo!«. Deca su odmah otrčala u kolo, ali jedva što su se dotakla nogama zemlju, nestala su i nikada se više nisu pojavila. Ali Vila još i danas živi u Resavića pećini. Pećina je pod zemljom veoma duboka. Ljudi su celi dan išli sa bakljama, ali nisu mogli doći do kraja. U kamenu se nalazi njeno korito i odatle narod iz Resanovaca donosi vodu za piće. Prilikom pojave kakve bolesti u selu, bolesnike nose do Viliinih korita. Tamo ih kupaju u svetoj vodi i bolesnici se oslobode svojih bolesti. Za vreme velikih praznika ponekad se čuje kako vila peva u tamnim pećinskim dubinama. Naročito tih dana narod odlazi na vodu i prska se njome radi olakšanja bolova!«.

Pored narodnih verovanja i »kulta« narodnih običaja Resanovačke pećine

ili konkretno Čađava pećina imaju i svoju peletonošku odnosno arheološku vrednosti. Da je to tačno pokazala su i ispitivanja dr Mirka Maleza obavljena 1972. godine u ovoj pećini.

U zadnjoj prostoriji Čađave (Gigica) pećine napravljena je sonda dubine oko 2 m, a ona je pokazala sledeće:

Geološki sastav sonde:

— sigasta kristalasta ploča, 20 — 25 sm,

— sivosmeđa ilovača s korodiranim kamenjem, 25 sm,

— tamnosmeđa do crvenkasto smeđa ilovača, s kostima pećinskog medveda, 100 cm,

— žutosmeđa ilovača s rastrošenim kamenjem, prekopano do dubine od 40 cm.

Naslaga sa ostacima pećinskog medveda je osobito značajna, jer je u njoj nađen čitav kostur ove životinje na mestu gdje je ona uginula. Kostur medveda je ležao in situ, u položaju u kome je uginuo. Sem toga, na bočnim zidovima konstatovano je više mesta, »medvede brušenje« što je znak da je pećina služila kao sklonište brojnim generacijama pećinskih medveda, u toku gornjeg pleistocena. Takav materijal omogućuje opsežna osteološka, odontološka i morfometrijska istraživanja, a ona daju najsigurnije podatke o telesnim proporcijama i izgledu pećinskog medveda. Prema prethodnim istraživanjima izgleda da je medved bio malog rasta, a u odnosu na telo imao snažnu lubanju. Prednji ekspermeteti su znatno duži od stražnjih (Tibia posebno kratka). Verovatno je to posledica prilagođavanja na specifični reljef našeg dinarskog krša. Naslage sa ostacima medveda odgovarale bi gornjem pleistocenu, WÜRMU II. Nešto dalje od ulaza u pećinu, a u malom jarku, nađeno je nekoliko artefakata koji najverovatnije odgovaraju musterijenu. Time ova pećina još više dobiva na

naučnoj vrednosti. Koliko je to tačno pokazala su i istraživanja ekipe Mladih istraživača (1980) povodom istraživačke akcije (Tokovi SKOJ-a '80«.

Ova istraživanja su, ne samo, potvrdila sondu M. Maleza, nego i pokazala da Čađava pećina osim paleontološke vrednosti ima i svoju areološku vrednost. Reč je o iskopinama keramičnog posuđa rimskog ili ilirskog perioda. Pored toga, u ranijim istraživanjima, (1971) zapaženi su i tragovi prebivališta pračoveka. Između ostalog otkriven je i jedan kremeniti nožić, vrlo patiniran, što je bio neposredan dokaz za ovu pretpostavku. U najnovije doba pećina je ponovo pregledana, pa je tom prilikom na padini ispod otvora prikupljeno još nekoliko paleolitskih kremnih izrađevina. Čini se da je pračovek posećivao Čađavu pećinu u vrlo velikom vremenskom razdoblju od oko desetak hiljada godina; što je moglo biti negdje prije trideset ili četrdeset hiljada godina. To su, samo, pretpostavke, dok će se jasnije slika dobiti tek nakon detaljnih arheoloških istraživanja.

Sudeći po nalazima, u Čađavoj pećini su se jedno vreme nazadržavali ljudi neanderalske vrste — možda između četrdeset i trideset i pet hiljada godina prije nove ere. Pretpostavlja se da je ova vrsta ljudi ubrzo poslije toga i potpuno izumrla. Njih su na ovom mestu nasledili ljudi vrste Homo Sapiens, a to su naši neposredni preci. Buduće istraživanje će sigurno dati vrlo značajne stratigrafsko-paleontološke i arheološke rezultate.

Da Resanovačke pećine nemaju samo arheološku i paleontološku vrednost, već i svoju speleološku vrednost pokazala su istraživanja dr R. Lazarevića (1979), što je prouzrokovalo i otvaranje, u turističke svrhe, jedne od najlepših pećina u Jugoslaviji — pećine Lednice.

Prošao je jedan vek od kako su prvi radoznali turisti kročili u kraško

podzemlje. Pećine su ih dočekale svojim ogromnim dvoranama i hodnicima, ukrašenim raznobojnim stalaktitima, stalagminita, stubovima, zavesama i salivama, brzim i bistrim podzemnim rekama, kanjonima, slapovima i vodopadima. Svi ti ukrasi i kipovi, vajani hiljadama godina, kap po kap, do izvanredne lepote; morali su da zadovolje i najradoznalije turiste. Dostojanstvene u svom većitom mraku i gluhoj tišini, koju s vremena na vreme remeti rasprskavanje vođenih kapi, pećine i jame su delovale i uzbudljivo. Od tada do danas na stotine pećina i jama uređeno je i osposobljeno da prime turiste.

Kao i sve ostale pećine i Ledenica je vekovima i vekovima dostojanstveno čekala da pokaže svoju raskoš i lepotu svima koji je žele videti, ali da privuče i one najprobirljivije. Da je to tačno potvrđuje i njenih, preko, šezdeset hiljade posetilaca, što je u proseku, godišnje, oko dvadeset hiljada. Međutim, taj broj ne govori sve. Rečitije i mnogo ubedljivije govori njeno bogatstvo i lepota nakita, odnosno njene speleološke karakteristike koje nije na odmet pomenuti.

Poznati deo Ledenice sastoji se iz jednog dosta razrušenog silaznog kastadnog kanala, čija dužina iznosi 564,0 metara i kraćih slepih kanala, čija dužina iznosi 133,5 m, odnosno ukupno 697,5 metra. Širina Glavnog kanala kreće se od 2 do 40 metara, a visina od 1 do 25 metara.

Visinska razlika između oboda vrtače — ponora (901,0 metara) i kraja istraženog pećinskog kanala, (868,5 metara) iznosi 32,5 metara. U odnosu na pravi ulaz u pećinu (878,0 metara), ta visinska razlika iznosi 9,5 metara.

Glavni pećinski kanal orijentisan je uglavnom od juga prema severu, stim što se račva na dva slepa pećinska kanala. Po visini, Glavni kanal je meštimično predvojen »međuspratnom konstrukcijom«, što pokazuje na pos-

tojanje dva genetska stadijuma u evoluciji Ledenice.

Ledenica je pećina veoma bogata pećinskim nakitom, toliko bogata da je bio problem izgraditi pešačku stazu, a da se pri tom ne ošteti pojedini oblici nakita. Po koncentraciji nakita, Ledenica nadmašuje pašački turistički potcz Postojnc — nakitom najbogatije naše pećine. Nakitom su ispunjene dvorane, koje su ustvari nastale pregrađivanjem glavnog kanala pećinskim nakitom. Sigom i kalcitnim nakitom obloženi su zidovi, a ređe tavanice, tako da se retko gde može videti osnovna stena — krečnjak. Zbog toga, nisu ni poznate prvobitne erozivne dimenzije ovog podzemnog prostora, koji su izgradile vode Resanovačkog polja. Pećinski nakit je veoma bogat i raznovrsan, po vrsti, dimenzijama i boji.

Po vrsti, zastupljene su uglavnom sve pojave: stalaktiti, stalagmiti, pećinski stubovi, salivi, koralni nakit, bigrene i kalcitne kade, erozivne forme, ponori, odžaci, vigled i dr.

Po dimenzijama, preovlađuju visoki masivni oblici. Visina pećinskih stubova, stalagmita i draperija, kreće se pretežno od dva do deset metara, ali i preko 10—15. metara, dok nisu retki stolaktiti dugački 2 do 4 metra. Takođe su prisutni tanki i dugački stalagmiti i pećinski stubovi, čija dužina iznosi više metara, a debljina 15 do 20 cm. Ili, masivni staligmiti i pećinski stubovi, u obliku kaktusa, sena, čemperesa, jela i dr. dugačke raznobrojne draperije; pećinski stubovi od draperija i stalagmita, dinamičnih kitnjastih formi; sabljasti i vretenasti stalaktiti, dugački 3 do 4 metra; big-

rene nastrašnice kao ostaci nekih međuspratnih konstrukcija, koraini nakit; bigrene i kalcitne kade, s koralnom strukturom, ispunjene prozračnom vodom; ogromni bolokovi, obrušeni s tavanice i presvučeni sigom i kalcitom i dr. Po boji, pećinski nakit je veoma raznolik, od crne i sive boje, preko različitih gradacija okera, do snežno — bele boje. Posebnu vrednost i izuzetno prirodnu retkost čini svetlucavi nakit, izgrađen od kristalnog kalcita, koji se javlja na velikom broju mesta u pećini i to bez obzira na osnovnu boju nakita, tako da ima snežno — belih, rumenih i tamnih svetlucavih površina.

U Ledenici je izdvojeno i 13 morfospeloloških celina, različitih dimenzija i karakteristika.

No međutim, to nije sve, ako je ponorski sistem ledenice, čija se starost ceni na oko 15 miliona godina, imao istu orijentaciju kao savremeni ponorski sistem Struge, tj. prema izvoru Bastašice, onda se u Kraškom podzemlju Stražbenice krije jedna od naših najdužih pećina, sa još kvalitetnijim pećinskim nakitom.

Da bi sve to bilo relatnost, odnosno što pristupačnije i vidljivije oko posetioca potrebno je, ne samo, sredstava i vremena, nego i požrtvovanja i angažovanosti svih radnih ljudi ovog objekta, Grahovske opštine, pa i stručnih ekipa, turističkih radnika i mnogih drugih.

Ali, sve šanse su na strani Ledenice, jer istovetne su ocene stručnjaka i običnih posetilaca — ona je naš dragulj, »dragulj jugoslovenskog kraškog podzemlja«.